

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Β' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Μέ θέμα «Γλώσσα καί πραγματικότητα στήν έλληνική φιλοσοφία», ή 'Ελληνική Φιλοσοφική 'Εταιρεία όργάνωσε τό Δεύτερο Διεθνές της Συνέδριο, σέ συνεργασία μέ τή Φιλοσοφική 'Εταιρεία Κύπρου καί τό Διεθνές Δημοκρίτειο 'Ιδρυμα καί μέ τήν ένίσχυση του 'Υπουργείου Πολιτισμοϋ. 'Από τίς 24 ώς τίς 26 Μαΐου 1984, περίπου πενήντα όμιλητές, μέλη τής 'Εταιρείας, Έλληνες έπιστήμονες τής Διασποράς, πού διδάσκουν σέ ξένα Πανεπιστήμια καθώς καί ξένοι ειδικοί σέ θέματα τής έλληνικής φιλοσοφίας, έξέτασαν τίς σχέσεις γλώσσας καί πραγματικότητας στήν προσωκρατική φιλοσοφία, στήν πλατωνική καί άριστοτελική φιλοσοφία καί στή μεταριστοτελική φιλοσοφία. Οί περιλήψεις όλων τών ανακοινώσεων αποτέλεσαν μαζί μέ τό πρόγραμμα ειδικό τεϋχος, τό όποιο είχαν στήν διάθεσή τους οί Σύεδροι καί οί άκροατές. Τά πλήρη κείμενα τών ανακοινώσεων κυκλοφοροϋν σύντομα σέ ένιαίο τόμο.

'Η έπίσημη έναρξη του Συνεδρίου έγινε μέ τίς προσφωνήσεις του άκαδημαϊκοϋ καί καθηγητή κ. Εύάγγ. Μουτσοπούλου, προέδρου τής 'Ελληνικής Φιλοσοφικής 'Εταιρείας, του Δρος Κ. Μιχαηλίδη, προέδρου τής Φιλοσοφικής 'Εταιρείας Κύπρου, του καθηγητή κ. Λ. Κογκέτσωφ, αντιπροέδρου του Διεθνοϋς Δημοκρίτειου 'Ιδρύματος καθώς καί του εκπροσώπου του Δημάρχου 'Αθηναίων καί του 'Υπουργείου Πολιτισμοϋ.

'Ομιλητές στήν πρώτη ένότητα ήσαν οί καθηγητές G.B. Kerfeld (του Πανεπιστημίου του Manchester) «The Presocratics and the Meanings of Words» καί Ν. Γεωργόπουλος (Kent State University), «Γλώσσα καί πραγματικότητα στήν φιλοσοφία του 'Ηράκλειτου: Οί διασαφήσεις του Μ. Heidegger για τήν έννοια του Λόγου κατά τόν 'Ηράκλειτο», ό Δρ Κ. Μιχαηλίδης, «Λέγειν, κρύπτειν, σημαίνει: Γλώσσα καί πραγματικότητα στήν φιλοσοφία του 'Ηρακλείτου», ό Δρ Σ. Δεληβογιατζής (του Παν. τής Θεσσαλονίκης) «'Ο Λόγος τής όλότητας στον 'Ηράκλειτο», ή Δρ Άννα Κελεσίδου-Γαλανοϋ, Διευθύνουσα του ΚΕΕΦ τής 'Ακαδημίας 'Αθηνών, «Θεμελιακές γλωσσικές αντιθέσεις για τόν άνθρωπο καί τή θεότητα στον Ξενοφάνη», ό καθ. Λ. Κουλουμπαρίτσης (Παν. Βρυξελλών), «Les multiples discours de Parménide», ό καθ. Η. Joly (Παν. τής Γρενόβλης III) «les mots et les choses d' Homère à Platon: essai de perspective diachronique», ή Δνις Françoise Letoublon (Παν. τής Γρενόβλης III) «Les dieux et les hommes, le langage et sa référence dans l'antiquité grecque archaïque», ό Δρ 'Ι. Πανέρης, «Γλώσσα καί πραγματικότητα στό Δημόκριτο», καί ό καθ. Ρ. Woodruff (Παν. του Texas), «From Eleatic Logic to the World of Protagoras».

Στή δεύτερη ένότητα άκούστηκαν οί ανακοινώσεις τών καθηγητών Α. Nehamas (Παν. του Pittsburg), «Socrates on the Priority of Definition» καί Κ. Βουδούρη (Παν. 'Αθηνών,

Γεν. Γραμματέα τῆς Ἑταιρείας). «Ὁ ὄρισμός δείξεως» καί ὁ Πλάτων», τῆς Δρ F. Berenson (Παν. τοῦ Λονδίνου), «Language and Reality – the *Theaetetus* and Wittgenstein», τοῦ καθηγητῆ John Cooper (Παν. τοῦ Princeton), «Plato on the Independence of Oratory from Philosophy», τοῦ ἀναπλ. καθηγ. Γ. Ἀντωνόπουλου (τῆς Παντείου Σχολῆς), «Γλώσσα καί πραγματικότητα», τοῦ καθηγ. R. Bolton, (Rutgers University), «Realism and the Theory of Meaning in Aristotle», τοῦ Δρος Χρ. Εὐαγγελίου (Παν. Emory), «Alternative ancient Interpretations of Aristotle's Categories», τοῦ καθηγ. D. Charles (Παν. τῆς Ὁξφόρδης), «Aristotle's Distinction between *Energeia* and *Kinesis*: Inference and Ontology», τοῦ Δρος J.A.J. Dudley ἀπό τό Nijmegen τῆς Ὁλλανδίας, «Dialectic, Language and Reality in Aristotle», τοῦ κ. Πανταζῆ Τσελεμάνη «Θεωρία τοῦ νοήματος καί σήμανση στόν Ἀριστοτέλη», τοῦ καθηγ. Κ. Γεωργιάδη (Macmaster University), «Aristotle's Treatment of the Nameless» καί τοῦ Δρος Θ. Σκαλτσᾶ τοῦ Παν. τῆς Ὁξφόρδης, «Aristotle: Conceptualist or Realist?».

Στήν τρίτη ἐνότητα τοῦ Συνεδρίου, ἡ ἀναπλ. καθηγ. Μυρτώ Δραγώνα-Μονάχου (τοῦ Παν. τῆς Κρήτης) ἀσχολήθηκε μέ τήν γλώσσα καί πραγματικότητα στή στωϊκή φιλοσοφία μέ εἰδική ἀναφορά στήν ἐτυμολογία ὡς μέσο ἐξήγησης, ἡ καθηγ. Ν. Τσουγιούλου-Σαβεριάδου τοῦ Παν. τοῦ Münster μεε τό θέμα «*Semeia und Semiotik. Die Zeichenlehre nach Philodemos, Sextos, Galenos*». Ὁ Δρ Δ. Μούκανος τοῦ Παν. Ἀθηνῶν «Τό πρόβλημα τῆς σχέσης ὀνομάτων καί πραγμάτων κατά τόν Ἀμμώνιο τόν Ἑρμείου», ὁ Δρ Κ. Νιάρχος τοῦ Παν. Ἀθηνῶν συνέκρινε τό περί θείων ὀνομάτων τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου καί τό περί θεωνυμίας τοῦ Θ. Λασκάρεως καί ὁ καθηγ. Ἀθ. Μουλάκης (τοῦ Institut Universitaire Euroréen τῆς Φλωρεντίας) μίλησε γιά τόν πολιτικό λόγο.

Ἡ Δρ Ρ. Ἀργυροπούλου (τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν) ἀναφέρθηκε στίς σχέσεις γλώσσας καί πραγματικότητας στόν Κ. Κούμα, ὁ Δρ Λ. Μπαρτζελιώτης (τοῦ Παν. Ἀθηνῶν) παρουσίασε τήν χωρίς ὀντολογία γλώσσα καί τίς συνέπειές της, καί ὁ καθηγ. Α. Juffras (τοῦ Κολλεγίου W. Paterson, N.J.) μίλησε μέ θέμα «Aristotle's Influence on American Philosophers' Views on Language and Reality». Στό θέμα «Γλώσσα καί πραγματικότητα τῶν μαθηματικῶν ὄντων» ἀναφέρθηκε ὁ καθηγ. Δ. Λιβέρης, καί ὁ καθηγ. Ν. Γεωργαλῆς (τοῦ Πανεπ. East Carolina) ἔκαμε ἀνακοίνωση μέ θέμα «Reference, Names and Essentialism».

Στό τέλος κάθε συνεδρίας ἔγιναν συζητήσεις, στίς ὁποῖες ἐλάμβαναν τό λόγο, ἐκτός τῶν ἄλλων, κατά προτεραιότητα οἱ συγγραφεῖς ἀνακοινώσεων, πού ὑποβλήθησαν στίς θεματικές ἐνότητες τοῦ Συμποσίου, ἀλλά λόγω ἔλλειψης χρόνου δέν εἶναι δυνατόν νά διαβαστοῦν. Ἐξαιρετικά μεγάλη ἦταν ἡ συμμετοχή τοῦ κοινοῦ καί ἔντονη καί εὐχάριστη ἡ παρουσία τῶν φοιτητριῶν καί φοιτητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Οἱ ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου ἔκλεισαν μέ τίς καταληκτικές ὁμιλίες τῶν καθηγητῶν Εὐαγγ. Μουτσοπούλου καί Κ. Βουδούρη, οἱ ὁποῖοι συνόψισαν τά ἀποτελέσματα τοῦ Συνεδρίου καί διατύπωσαν προτάσεις γιά τά μελλοντικά σχέδια τῆς Ἑταιρείας.

Χωρίς ἀμφιβολία τό Β' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ σημείωσε μεγάλη ὀργανωτική καί ἐπιστημονική ἐπιτυχία καί πρόβαλε διεθνῶς τήν Ἑταιρεία πού τό ὀργάνωσε.

ΑΠΟ ΤΟ Β΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ (24-26 ΜΑΪΟΥ 1984)

Σε άλλες σελίδες του Περιοδικού γίνεται επιστημονική παρουσίαση του Β΄ Διεθνούς Συμποσίου Φιλοσοφίας από την Δρα Ρωξάνη Αργυροπούλου. Δεν είναι όμως άνευ ευρύτερης σημασίας ορισμένα γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά τη διεξαγωγή του Συμποσίου αυτού:

- α. Θα αναφερθούμε πρώτα στην *Έκθεση Φιλοσοφικού Βιβλίου* που οργάνωσε με μεγάλη επιτυχία ο εκδοτικός οίκος Μ. Καρδαμίτσα (Ιπποκράτους 15, τηλ. 3615156) και που κυκλοφόρησε, κατά τις ημέρες του Συμποσίου, στη νέα φιλοσοφική σειρά του «Αθηναϊκή Φιλοσοφική Βιβλιοθήκη», τα Πρακτικά του Α΄ Διεθνούς Συμποσίου Φιλοσοφίας για την *Αρχαία Σοφιστική*.
Η *Έκθεση Φιλοσοφικού Βιβλίου*, που έγινε για τέταρτη κατά σειράν φορά, αποτελεί πια θεσμό για τις εκδηλώσεις της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας. Η Έκθεση, χωρίς αμφιβολία, είναι κάτι που συμβάλλει στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας και διευκολύνει τη φιλοσοφική επικοινωνία μεταξύ των ομοτέχνων και του φιλοσοφούντος κοινού.
- β. Το Β΄ Διεθνές Συμπόσιο Φιλοσοφίας ενέκρινε *πρόταση* του Επίτιμου Γενικού Επιθεωρητού *Μέσης Εκπαιδύσεως* κ. Λεωνίδα Φάκαλου όπως οριστεί το μάθημα της φιλοσοφίας ως εξεταζόμενο μάθημα για εκείνους που επιδιώκουν να εισαχθούν στα ΑΕΙ της χώρας μας και ιδιαίτερα για εκείνους που προορίζονται για τις Εκπαιδευτικές Σχολές (Φιλοσοφική και Φυσικομαθηματική) των ΑΕΙ.
- γ. Αξίζει ιδιαίτερα να τονίσουμε την έντονη παρουσία των Ελλήνων φιλοσοφούντων της Διασποράς. Η συμβολή τους ήταν αποφασιστική τόσο για την επιτυχία του Συμποσίου όσο και για την προώθηση ορισμένων, οργανωτικής υφής, στόχων.
- δ. Με την πρωτοβουλία Συνέδρων του Β΄ Διεθνούς Συμποσίου Φιλοσοφίας, και με πρωτοπορία τους φιλοσοφούντες της ελληνικής Διασποράς, εγκρίθηκε ομόφωνα από το Συμπόσιο Ψήφισμα για ίδρυση *Διεθνούς Ομοσπονδίας Ενώσεων Ελληνικής Φιλοσοφίας*, με οργανωτικό άξονα την Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία και έδρα την Αθήνα.

Το εγκριθέν ψήφισμα που υπέβαλαν οι Σύεδροι: Καθηγ. Λάμπρος Κουλουμπάριτσης, καθηγ. Νέλλη Τσουγιοπούλου-Σεβεριάδου, καθηγ. Κων/νος Βουδούρης, καθηγ. Ν. Γεωργόπουλος, Δρ Κώστας Μιχαηλίδης, Δρ Κλείτος Ιωαννίδης, Δρ Χρ. Ευαγγελίου και Δρ Θεόδωρος Σκαλτσάς, έχει ως εξής:

ΨΗΦΙΣΜΑ

«Οι καιροί απαιτούν όπως οι Ελληνικές Φιλοσοφικές Εταιρίες και οι Έλληνες Φιλόσοφοι της Ελλάδας, της Κύπρου και του εξωτερικού, συσπειρωθούν και ενώσουν τις δυνάμεις τους για την προαγωγή της ελληνικής και της καθόλου φιλοσοφίας στο σύγχρονο τεχνολογικό αιώνα και στον ταραγμένο κόσμο μας.

Με την ευκαιρία του Β΄ Διεθνούς Συμποσίου Φιλοσοφίας, που οργανώθηκε στην Αθήνα στις 24-26 Μαΐου 1984, το Συμπόσιο τάσσεται ομόθυμα υπέρ της γρήγορης ίδρυσης της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ενώσεων Ελληνικής Φιλοσοφίας, με έδρα την Αθήνα και με οργανωτικό άξονα την Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία.

Για το σκοπό αυτό οι Σύεδροι του Β΄ Διεθνούς Συμποσίου Φιλοσοφίας ψηφίζουν όπως η Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία αναλάβει την πρωτοβουλία για την προώθηση της απόφασης αυτής».

Στη συνέχεια παραθέτουμε το ψήφισμα του Συμποσίου και στην Αγγλική για ενημέρωση των υπευθύνων και των Συμβουλίων των διαφόρων Ενώσεων Ελληνικής Φιλοσοφίας του εξωτερικού, όπου κυκλοφορεί το περιοδικό μας:

«The times demand that the Societies of Greek Philosophy and philosophers in Greece, Cyprus and abroad come together for the purpose of promoting philosophy, and Greek philosophy in particular, in today's turbulent world.

Upon the occasion of the 2nd International Philosophy Symposium that has already taken place in Athens (May, 24-26, 1984) the participants of the Symposium unanimously support the speedy establishment of the International Association of Greek Philosophical Societies, with Athens as its seat and the Greek Philosophical Society as its nucleus of activities.

For this purpose the participants of this Symposium propose that the Greek Philosophical Society assume the appropriate initiative».

ΚΑΘΗΓ. Κ.Ι. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ «ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΚΑΪΡΗΣ»

Μέ την εύκαιρία της συμπλήρωσης, φέτος, διακοσίων χρόνων από τη γέννηση του Θεόφιλου Καΐρη, ενός από τους μεγαλύτερους στοχαστές της προεπαναστατικής αλλά και της μετεπαναστατικής περιόδου, οργανώθηκε στη γενέτειρά του, την Άνδρο, Πανελλήνιο Έπιστημονικό Συμπόσιο. Μετείχαν επιστήμονες — καθηγητές πανεπιστημίου, έρευνητές κ.ά. — από διάφορες περιοχές και πανεπιστημιακά κέντρα της χώρας μας καθώς και από τη Δανία και την Ολλανδία.

Οι εργασίες του Συμποσίου, που διήρκεσαν μεταξύ 6 και 9 Σεπτεμβρίου και διεξήχθησαν υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Έπιστημών (φορέας: Κέντρο Νεοελληνικών Έρευνών του Ε.Ι.Ε.), χωρίστηκαν σε 3 μεγάλες θεματικές ενότητες: Φιλοσοφία - Έπιστήμες, Παιδεία, Θρησκεία. Συνολικά παρουσιάστηκαν 25 ανακοινώσεις που, τις περισσότερες, τις χαρακτήρισε, κατά γενική όμολογία, ή πρωτοτυπία και τό έρευνητικό πάθος, ή προσπάθεια να διευρευνηθεί σε βάθος ή σκέψη, φιλοσοφική και επιστημονική, του Θεόφιλου Καΐρη, όπως επίσης και ή εκπαιδευτική του δραστηριότητα, ή συμβολή του στον Άγώνα για την ανεξαρτησία, έθνική και κοινωνική.

Μιά άπλή παράθεση των τίτλων των ανακοινώσεων αρκεί για να αντιληφθεί κανείς την έκταση αλλά και τό βάθος του προβληματισμού του Συμποσίου. Μετά τις προσφωνήσεις και την επίσημη έναρξη των εργασιών από τη νομάρχη Κυκλάδων κ. Έλισάβετ Παπαζώη, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Ίωαννίνων κ. Βασίλης Κύρκος παρουσίασε την εισαγωγική όμιλία: «Έννοια και περιεχόμενο της φιλοσοφίας κατά τόν Θεόφιλο Καΐρη», στην όποία ανέλυσε τά κυριότερα προβλήματα της καΐρικης σκέψης, προσφέροντας μιά βάση για περαιτέρω προβληματισμούς. Στη φιλοσοφική - επιστημονική σκέψη του Θεόφιλου Καΐρη, στις επιδράσεις που δέχτηκε από τη σκέψη του εύρωπαϊκού Διαφωτισμού, αναφέρθηκαν και οι ανακοινώσεις: «Οι απόψεις του Θ.Κ. για τη φιλοσοφία και τις προϋποθέσεις ανάπτυξής της στην Ελλάδα» (Ν. Χρόνης), «Μία κριτική της κριτικής του Καλλιγᾶ για δύο έργα του Θ.Κ.» (Ν. Ψημμένος), «Η φυσική σκέψη του Θ.Κ. και ή εύρωπαϊκή φυσική σκέψη του καιρού μας. Η υπόθεση του ένύλου» (Γιάννης Καρᾶς), «Ένα χειρόγραφο φυσικής και άστρονομίας μαθητή του Θ.Κ.» (Λεων. Καραπιέρης), «Η φυσική του Θ.Κ.» (Βασίλης Παπᾶς) και «Δωδεκανησιακά χειρόγραφα μαθητών του Θ.Κ.» (Άγ. Τσελίκας). Στο εκπαιδευτικό έργο, αλλά και στις αντιλήψεις του Θεόφ. Καΐρη